

دانشگاه علوم پزشکی اردبیل
دانشکده پزشکی

پایان نامه

برای دریافت درجه دکتری حرفه‌ای در رشته پزشکی

موضوع:

بررسی عوامل موثر بر عدم تداوم استفاده از آی یو دی در
زنان تحت پوشش تنظیم خانواده در مراکز بهداشتی شهر
اردبیل در سال ۱۳۸۲.

اساتید راهنما:

دکتر گیتی رحیمی - افروز مردی

اساتید مشاور:

معصومه خیرخواه - مهرناز مشعوفی

نگارش:

محمد امانی

سال تحصیلی:

تشکر و قدردانی

من لم يشكر المخلوق، لم يشكر الخالق

برخود واجب میدانم خداوند منان را سپاسگزارم که توفیق انجام این پژوهش را بر بنده ارزانی داشت و در مرحله بعد، از زحمات و تلاشهای اساتید محترم و گرانقدر سرکار خانم دکتر گیتی رحیمی و سرکار خانم افروز مردی که بعنوان اساتید راهنما، ساعت ها وقت گرانبهای خود را جهت راهنمایی و مطالعه این تحقیق صرف نموده و از نظرات و رهنمودهای سازنده و مفید خویش بهره مند ساختند، صمیمانه تشکر می نمایم. همچنین از اساتید گرامی سرکار خانم معصومه خیرخواه و سرکار خانم مهرناز مشعوفی، که وقت ارزشمند خود را جهت مشاورت در انجام این پژوهش صرف نموده و از راهنمایی های فکری و آموزشهای علمی این عزیزان همواره بهره مند شدم، قدردانی کنم.

ضمناً از مدیر گروه محترم بخش زنان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل، سرکار خانم دکتر فرناز اهدایی و د. ریاست محترم دانشکده پزشکی جناب آقای دکتر سوادی اسکویی که نظر مساعدی در اجرای این پژوهش داشتند، ممنون و سپاسگزار باشم.

از هیات محترم داوران که برای مطالعه این تحقیق وقت گذاشته و داوری این پایان نامه را برعهده گرفتند، همچنین از آقای میرناصر داوود زاده که در کارهای آماری از مشاورتش بهره مند شدم و از آقای علی عابدی و سرکار خانم داداشی مسئولین محترم بخش پایان نامه دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل و نیز از سرکار خانم گل‌مغانی، مسئول محترم بخش نشریات که از یاری و مساعدت شان پیوسته بهره مند شدم، تقدیر و تشکر نمایم.

در پایان از مسئولین محترم مراکز بهداشتی - درمانی شهر اردبیل و بخش تنظیم خانواده این مراکز که در تکمیل پرسشنامه نهایت همکاری را داشتند و برای اساتید معزز و گرانقدری که در دوران تحصیل در دانشگاه از محضرشان تلمذ نمودم و حق استادی بر گردنم دارند، از خداوند برایشان آرزوی سلامتی، طول عمر با عزت و توفیقات روز افزون الهی را مسئلت نموده و کمال سپاس و تشکر را داشته باشم.

محمد امانی

مرداد ۱۳۸۳

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
چکیده.....	۱
مقدمه و اهمیت موضوع.....	۲
فصل اول – کلیات	
۱-۱) انگیزه	۴
۲-۱) اهداف پژوهش	۵
۳-۱) سوالات پژوهش	۶
فصل دوم – بررسی متون	
۱-۲) پیشگیری از بارداری	۷
۲-۲) روش های پیشگیری از بارداری	۸
۳-۲) IUD	۱۱
۱-۳-۲) مکانیزم عمل	۱۲
۲-۳-۲) تاریخچه مصرف	۱۳
۳-۳-۲) دوره استفاده	۱۴
۴-۳-۲) زمان کارگذاری	۱۴
۵-۳-۲) عوارض IUD	۱۷
۶-۳-۲) موارد ممنوعیت استفاده از IUD	۲۱
۷-۳-۲) کاندیدهای مناسب استفاده از IUD	۲۲
۸-۳-۲) علل عدم تداوم استفاده از IUD	۲۲
۴-۲) بررسی مقالات	۲۴
فصل سوم – مواد و روش ها	
۱-۳) نوع مطالعه	۳۵
۲-۳) جامعه مورد مطالعه	۳۵

- ۳-۳ (نمونه مورد مطالعه ۳۵
- ۳-۴ (حجم نمونه ۳۵
- ۳-۵ (روش گردآوری اطلاعات ۳۶
- ۳-۶ (روایی و پایایی ابزار اندازه گیری ۳۶
- ۳-۷ (روش های آماری ۳۶

فصل چهارم - نتایج

- ۴-۱ (نتایج ۳۷
- ۴-۲ (خلاصه نتایج ۵۷

فصل پنجم - بحث

- ۵-۱ (بحث ۶۱

فصل ششم - نتیجه گیری

- ۶-۱ (نتیجه گیری ۶۸
- ۶-۲ (پیشنهادات ۷۰

- چکیده انگلیسی ۷۱
- منابع ۷۲
- ضمائم ۷۵

IUD : Intrauterine Device

STD : Sexual Transmitted Disease

PID : Pelvic Inflammatory Disease

DMPA : Depo Medroxyprogesteron Acetate

OCP : Oral Contraceptive Pill

FDA : Food & Drug Administration

WHO : World Health Organization

NSAID : Non-steroidal Anti-inflammatory Drug

EP : Ectopic Pregnancy

چکیده:

بحران جمعیت از حاد ترین مشکلات جهانی است و افزایش جمعیت موجب افزایش سریع فقر، افت شدید بهداشتی و نیز کاهش منابع موجود می شود ، یکی از روشهای پیشگیری از بارداری آی یو دی است که در شهر اردبیل ۱۲/۷۵٪ مورد استفاده است ولی شواهد حاکی است که تعدادی از افراد تا پایان دوره آن را حفظ نمی کنند . لذا جهت استفاده بهینه از هزینه های اقتصادی و نیروی انسانی صرف شده در این راه بر آن شدیم تا عوامل مؤثر بر عدم تداوم استفاده آی یو دی را در زنان تحت پوشش مراکز بهداشتی شهر اردبیل در سال ۱۳۸۲ بسنجیم.

مواد و روشها: پژوهش حاضر ، توصیفی و علی است که بصورت پیمایشی از طریق پرسشنامه اطلاعات از زنان مراجعه کننده جمع آوری شده است ، حجم نمونه ۲۷۱ نفر بود ، که در طی ۶ ماه اول سال ۱۳۸۲ به مراکز بهداشتی شهر اردبیل مراجعه کرده اند.

نتایج: در این مطالعه عوامل مؤثر بر عدم تداوم به طور کلی شامل عوامل پزشکی (خونریزی و لکه بینی ، درد شکم و درد کمر ، عفونت ، دفع خود بخودی ، زخم سرویکس و پرفوراسیون ، جابجایی) با ۷۰/۵ درصد و عوامل عمومی (تمایل به حاملگی ، عوامل اجتماعی و خانوادگی) با ۲۹/۵ درصد به دست آمده است. در بررسی هر یک از علل به تنهایی خونریزی و لکه بینی (۲۴/۴ درصد) ، تمایل به حاملگی (۲۳/۶ درصد) و درد شکم و درد کمر (۱۶/۶ درصد) بودند ، ضمناً بیشتر افراد سن زیر ۲۵ سال ، دارای دو فرزند، تحصیلات خودشان و همسرانشان در حد زیر دیپلم بوده ، خونریزی قاعدگی متوسط و بالایی داشته اند . ضمناً جهت کنترل آی یو دی مراجعه شان مرتب بوده است. همچنین در طی سال اول خونریزی ، در سال های بعد ، تمایل به حاملگی بیشتر موجب عدم تداوم گردیده اند.

بحث و نتیجه گیری: با توجه به اینکه بیشتر افراد سن زیر ۲۵ سال داشته تعداد خانواده شان تکمیل نشده ، خونریزی قاعدگی متوسط و زیادی دارند ، لذا کاندید مناسبی برای استفاده از آی یو دی نبوده اند. زیرا وجود این عوامل تمایل به حاملگی و خونریزی را شدت خواهند بخشید. از سوی دیگر بیشتر این افراد ، خود و همسرانشان تحصیلات زیر دیپلم دارند . و با توجه به اینکه ارتباط تحصیلات هم با تعداد دفعات مراجعه و علت انتخاب آی یو دی مشخص شده در کل باعث می شود که فرد آگاهیهای لازم نسبت به اهمیت موضوع را نداشته و با افزایش عوارض آی یو دی و تأثیر عوامل عمومی موجب عدم تداوم گردند لذا انتخاب درست افرادی که برای گذاشتن آی یو دی مراجعه کرده اند باید توسط مراقبین بهداشتی انجام گیرد و نیز کنترل خوب توسط مراکز صورت گرفته و ضمناً مراقبین بهداشتی باید آگاهیهای لازم را داشته و به استفاده کنندگان منتقل نمایند.

کلمات کلیدی: آی یو دی ، عدم تداوم ، پیشگیری از بارداری

مقدمه و اهمیت موضوع:

بحران جمعیت از حادترین مشکلات جهانی است که به ویژه در کشورهای در حال توسعه از شدت بیشتری برخوردار است. در این کشورها افزایش سرسام آور جمعیت مساوی است با افزایش سریع فقر، افت شدید وضعیت بهداشتی و کاهش منابع موجود که حاصلی جز فلاکت و واپس زدگی در عرصه رقابت های جهانی را به همراه نخواهد داشت.^(۱)

افزایش جمعیت در کشورما از مسایل عمده اجتماعی بویژه در دهه ۶۰ بوده است، بطوریکه از سال ۱۳۵۵ تا ۱۳۶۵ حدود ۱۷ میلیون نفر به جمعیت کشور اضافه شده است. یعنی جمعیت ایران از ۳۳ میلیون نفر در سال ۱۳۵۵ به ۵۰ میلیون نفر در سال ۱۳۶۵ رسیده، که رشد سالانه جمعیت حدود ۳/۹ درصد بوده است. اقدامات متعددی در این خصوص انجام شد که مهمترین آنها تصویب قانون تنظیم خانواده در سال ۱۳۷۱ در مجلس شورای اسلامی می باشد. براساس قانون فوق، ارگانهای مختلف آموزشی و فرهنگی موظف شده اند که برنامه های گوناگونی جهت کنترل جمعیت ارائه دهند که در حوزه پزشکی استفاده از وسایل پیشگیری از بارداری موثرترین اقدام در این زمینه بوده است که البته نتایج خود را نشان داده بطوریکه آمار ارائه شده حاکی از کاهش درصد رشد جمعیت می باشد و حدود ۲/۷ درصد است.^(۲)

یکی از روشهای پیشگیری از بارداری که در جهان مورد استفاده قرار می گیرد IUD است. در کشور در سال حدود ۱۶٪ از IUD استفاده می کنند که در اردیبهل حدود ۱۲/۷۵٪ افرادی که روشهای پیشگیری بکار می برند از IUD بهره جسته اند، با این حال شواهد حاکی از این است که تعدادی از مصرف کنندگان تا پایان دوره مصرف ۸ ساله آن را حفظ نمی کنند.